

Тихомир Јовиќ

UDK 78.089.8:781.42 *Голабовски, С.*

Факултет за музичка уметност

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје

**ПОЛИФОНИЈАТА ВО ЕДЕН СЕГМЕНТ ОД ТВОРЕШТВОТО
НА СОТИР ГОЛАБОВСКИ СОЗДАДЕНО
ВО ПЕРИОДОТ ОД 1960 - 1980 ГОДИНА**

This year marks 80 years since the birth of Sotir Golabovski (Struga, October 30, 1937 - November 5, 2014, Skopje), musicologist, composer, music publicist and pedagogue. Although musicology is his basic vocation, the composing opus of Sotir Golabovski leaves a significant mark in the Macedonian music culture. The work of this author consists of genre varied works of solo, chamber, vocal and orchestral music, works in which various stylistic compositional-technical determinations can be noticed.

Contemporary Macedonian art with its scope, but even more with its essential complexity, opens up possibilities for many researches in several aspects, for which the Macedonian musicology is of great interest. The aim of this paper is to give relevant answers about the type, manner and scope of the use of polyphony in one segment of the work of Sotir Golabovski created between 1960 - 1980. For this purpose a corpus of the available works (scores and recordings) of this author was formed.

The limitation of the defined 20-year period is because it stands out as one of the most significant in Macedonian music history, a period in which a rather high number of genre varied works have been created, and at the same time it is a basis on which the further development of the Macedonian music art, i.e., the creation of the next generation of Macedonian composers is based.

Keywords: creativity, works, scores, recordings, polyphony.

ПОЛИФОНИЈАТА ВО ЕДЕН СЕГМЕНТ ОД...

Сотир Голабовски (Струга, 30.10.1937 - 5.11.2014, Скопје), музиколог, композитор, музички публицист и педагог. Творештвото на овој автор го сочинуваат жанровски разновидни дела од солистичката, камерната, вокалната и оркестарската музика, дела во кои можат да се забележат различни стилски композиторско - технички определби. Неговиот опус создаден во периодот од 1960 - 1980 година брои 52 дела, од кои по 6 дела се создадени во 1960 и 1976 година.

Табела бр. 1 Фреквентна дистрибуција на делата според годината на создавање во периодот од 1960 - 1980 година

Година	Дела
1960	6
1961	4
1962	3
1963	3
1964	3
1965	1
1966	1
1969	5
1970	3
1971	2
1972	1
1973	2
1974	1
1975	4
1976	6
1977	2
1979	4
1980	1
Вкупно	52

Тихомир Јовиќ

Предмет на истражувањето беа 25 достапни дела создадени во разгледуваниот период. Во 7 дела забележавме примена на полифонија.

Табела бр. 2 Фреквентна дистрибуција на достапните дела (број на ставови и снимки) во кои се јавува полифонија

Дела	Број	Број на ставови	Снимки
<i>Andante</i>	1	1	/
<i>Ексцентрични структури</i>	1	5	/
<i>Простор 2</i>	1	1	/
<i>Простор 4</i>	1	1	Да
<i>Седум пиеси</i>	1	7	Да
<i>Простор 5</i>	1	1	/
<i>Простор 6, оп. 48</i>	1	1	/
Вкупно	7	17	2

Од достапните дела во кои се јавува полифонија, две дела претставуваат циклични форми со 12 ставови како вкупен број, а 5 дела се компонирани во 1 став. Ставовите во кои се јавува полифонија, како и делата во 1 став, формираат истражувачки корпус од 12 единици во кои е употребена полифонија.

Табела бр. 3 Фреквентна дистрибуција на истражувачките единици според видот на полифонија

Полифони форми	Број
<i>Самостојни</i>	0
<i>Став од циклични форми</i>	0
Полифон слог во рамки на дела (ставови) кои претставуваат други музички форми	
<i>Имитациска полифонија</i>	1
<i>Неимитациска полифонија</i>	5
<i>Комбинирана полифонија</i>	6
Вкупно	12

Во 1966 година Голабовски ја создава композицијата *Andante* за камерен оркестар.¹ Темпото е умерено (*Andante*), а тактот 4/4. Во рамките на ставот често се јавува меѓусебно контрапунктирање на мелодиските линии што резултира со полифон слог, конкретно разнофункционална (неимитациска) полифонија.

¹ Времетраење: сса. 3'. Година на печатење: ДКМ, 1969.

Пример бр. 1 *Andante*

The image displays a musical score for Example No. 1, marked *Andante*. The score is arranged in a multi-staff format, with each staff representing a different instrument. The instruments listed on the left are: Fl. (Flute), Ob. (Oboe), Clar. (Clarinet), Fag. (Bassoon), Tr. (Trumpet), Timp. (Timpani), Vib. (Vibraphone), Arpa (Harp), V-ni I (Violin I), V-ni II (Violin II), V-la (Viola), v.c. (Violoncello), and c.a. (Contrabass). The score is divided into two measures, with a box containing the number '21' positioned above the first measure and another box with '21' below the last staff of the second measure. The notation includes various musical symbols such as clefs, key signatures, and note values.

Во одредени делови од формата забележителна е и појавата на една од главните карактеристики на музиката на XX век - полипластовост, тука остварена со јасна диференцијација на два различни принципи на организација на музичката материја - хармонски слог и полифон слог.

Пример бр. 2 *Andante*

Ексцентрични структури за камерен оркестар (1969) претставува циклична форма составена од 5 става.² Станува збор за композиција која е напишана врз основа на принципите на алеаториката, концепт присутен во делата на повеќе македонски

² Година на печатење: ДКМ, 1971.

Тихомир Јовиќ

автори создадени во тој период. Што се однесува до композицијата *Ексцентрични структури*, тука можеме да коментираме за појава на слободни контрапункти во фрагменти од третиот став, кои произлегуваат како резултат на меѓусебното контрапунктирање на мелодиските линии во моментите на линеарна импровизација. Појавата на комбинирана полифонија во рамките на четвртиот и петтиот став е резултат на имитациското спроведување на одредени мотиви во поедини инструменти наспроти слободното контрапунктирање во други од оркестарската фактура.

Пример бр. 3 *Ексцентрични структури* - V став

ПОЛИФОНИЈАТА ВО ЕДЕН СЕГМЕНТ ОД...

Во композицијата *Простор 2* за обоа и камерен оркестар, 1973, со поднаслов *Достојно Ест*, Голабовски прави синтеза на старото со новото, односно на византиската и старословенската црковна музика и современата македонска музика од тој период.³ Всушност, *Простор 2* е дел од циклусот инструментални композиции за камерни ансамбли под заеднички наслов *Простори*, инспирирани од византиската и старословенската духовна музика, кои пак, се предмет на долгогодишните музиколошки истражувања на овој автор. „Макар што циклусот не е програмски замислен, во секое дело се наметнува авторовата претстава за звучно обликување на определен дел од литургијата” (Ортаков 1982: 128 - 9). *Достојно ест* пак, е седмиот глас на *Македонскиот црковен осмогласник*. Овој напев е употребен како тема (цитат), која е изградена од мали секунди (c - des - c - h - c),

³ Времетраење: сса. 7'. Година на печатење: ДКМ, 1978.

врз чија основа се гради целата форма. Модусот е монодиски, со тонот с како тонален центар, темпото е умерено (*Andante*), а тактот 4/4. При спроведувањето на основниот тематски материјал, во текот на ставот може да се забележи комбинирана примена на полифонија. „Делото е градено според формалните обрасци на концертната музика, каде што употребата на хармонскиот јазик и на неговиот третман е во служба на солистот. Хармонската база главно не се менува се до крајот на композицијата” (Прошев 1986: 230).

По сличен принцип е конструирана и следната композиција од циклусот *Простори. Простор 4* за камерен оркестар (1974) е композиција во која „...станува збор за инспирација произлезена од чинот на процесацијата: пред крајот на пиесата изведувачите се движат по подиумот и излегуваат од него низ континуиран звучен тек” (Ортаков 1982: 129). Ставот е конципиран врз основа на монодиски модус, со тонот *g* како тонален центар, темпото е умерено - *Andante* ($\text{♩} = 66$), а тактот 4/4.⁴ И тука авторот применува комбиниран полифон слог. Истовремено со полифониот слог, во оркестарската фактура се забележува и појавува на хармонски слог кој во конкретниот случај има секундарна улога. Имено, квинтно - квартните созвучја кои континуирано звучат во пијаното имаат фонска функција.

⁴ Времетраење: сса. 11'. Година на печатење: ДКМ, 1978.

Пример бр. 4 Простор 4 (27 - 32 такт)

The musical score is a complex polyphonic arrangement for a large ensemble. It features multiple staves for woodwinds (flutes, oboes, clarinets, bassoons), strings (violins, violas, cellos, double basses), and percussion (snare, tom-tom, cymbal, triangle, xylophone, maracas, tambourine). The score is divided into three measures. The first measure is marked 'CANTANDO' and 'pp'. The second measure is marked 'pp'. The third measure is marked 'pp'. The percussion part includes specific instructions: 'Ped' (pedal) and '*' (cymbal) for the snare, and 'Cyd' (cymbal) and '*' (cymbal) for the tom-tom. The woodwinds and strings play intricate, overlapping melodic and harmonic lines, creating a dense and textured sound.

Во 1975 година Голабовски ја реализира цикличната композиција *Седум пиеси* за пијано.⁵

1. *I пиеса* - *in D*, темпо *Andante* ($\text{♩} = 66$), такт 4/4, времетраење: сса. 1' 30".
2. *II пиеса* - *in A*, темпо *Allegretto* ($\text{♩} = 108$), такт 3/4, времетраење: сса. 1'.
3. *III пиеса* - *in E*, темпо *Allegro*, такт 6/8, времетраење: сса. 1' 30".
4. *IV пиеса* - *in D*, темпо *Moderato* ($\text{♩} = 88$), такт 4/4, времетраење: сса. 1' 30".
5. *V пиеса* - *in D*, темпо *Andantino* ($\text{♩} = 69$), такт 4/4, времетраење: сса. 2'.
6. *VI пиеса* - *in D*, темпо *Allegretto*, такт 6/8, времетраење: сса. 1'.
7. *VII пиеса* - *in C*, темпо *Andante* ($\text{♩} = 66$), такт 4/4, времетраење: сса. 1' 30".

Полифон слог како принцип на организација на музичката материја се јавува во пиесите IV, V, VI и VII.

Во четвртата пиеса се јавува еднаквофункционална (имитациска полифонија). Нотниот пример илустрира краток континуиран премин од хармонски во полифон слог и обратно, а истиот е применет во два наврати во текот на пиесата (11 - 14 такт и 17 - 20 такт).

⁵ Времетраење: сса. 10'. Година на печатење: ДКМ, 1976; СОКОМ, 1996, Едиција македонска музика за пијано, Збирка III, Насловени циклуси и стилизирани игри-танци, стр. 21-32.

Пример бр. 5 Седум пиеси - пиеса IV (17 - 22 такт)

Полифониот слог во следните три пиеси (V, VI и VII) е конструиран по принципите на разнофункционалната (неимитатиска) полифонија.

Тихомир Јовиќ

Пример бр. 6 Седум пиеси - пиеса V (1 - 12 такт)

Andantino $\text{♩} = 69$ **V**

The musical score is written for piano and consists of four systems of music. Each system contains two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The first system begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a dynamic marking of *mf*. The second system has a dynamic marking of *p*. The third system has a dynamic marking of *mf*. The fourth system has a dynamic marking of *p*. The score includes various musical notations such as notes, rests, slurs, and accidentals.

Пример бр. 7 Седум пиеси - пиеса VI (4 - 12 такт)

Musical score for Example 7, piece VI (measures 4-12). The score is written for two staves (treble and bass clef) and consists of three systems. The first system begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a dynamic marking of *p*. The second system continues the melodic line in the treble and has a dynamic marking of *mf*. The third system features a more complex texture with a dynamic marking of *f*.

Пример бр. 8 Седум пиеси - пиеса VII (8 - 13 такт)

Musical score for Example 8, piece VII (measures 8-13). The score is written for two staves (treble and bass clef) and consists of two systems. The first system begins with a treble clef, a key signature of one flat, and dynamic markings of *pp* and *p*. The second system continues the melodic line in the treble and has dynamic markings of *mf* and *pp*.

Простор 5 за камерен оркестар, 1976, е во контекст со другите композиции од циклусот *Простори*.⁶ Темата, врз чија основа се гради целата музичка форма, „...претставува цитат на еден византиско - словенски напев...” (Ортаков 1982:129). Во делото „...е примарен содржинскиот елемент од медитативен карактер, што авторот го остварува со контрапунктски начин на мислење, одбегнувајќи ги ефектите во оркестрацијата. Со својата еволуционистичка концепција, формата на музичкиот став е слична со некои примероци од ренесансната полифона музика” (Ibid.). Во композицијата се забележува комбинирана примена на полифонија. Интересна е концепцијата на завршниот дел од формата (63 - 72 такт) каде што основната тематска идеја „...ја прифаќа група исполнители од ансамлот, како химна на неутрален вокал, внесувајќи во инструменталниот тек на композицијата елемент на автентична вокална атмосфера” (Ibid.).

Во 1977 година Голабовски пишува уште еден став од циклусот *Простори*. Станува збор за композицијата *Простор 6*, оп. 48, за камерен ансамбл, чија основа претставува еден мотив од само два тона (as - g). Ставот е базиран врз монодиски модус со тонот g како тонален центар, темпото е бавно - *Molto Lento* ($\text{♩}=60$), а тактот 4/4.⁷ При спроведувањето и разработката на тематскиот материјал во текот на музичката форма, значајно место зазема и полифониот слог како принцип на организација на музичката материја. И тука Голабовски применува комбиниран вид (имитациска и неимитациска) полифонија. Примерот кој ќе го издвоиме илустрира имитациско спроведување на основниот тематски материјал во вид на кратко фугато. Имено, по излагањето на темата, која започнува во 13. такт во фаготот од тонот G, следи нејзино варирано имитациско спроведување и тоа: кларинет - чиста кварта (ундецима) горе (15.

⁶ Темпо: Andantino($\text{♩}=69$). Такт: 4/4. Времетраење: сса. 5'. Година на печатење: ЗКМ, 1982.

⁷ Времетраење: сса. 6'. Година на печатење: ЗКМ, 1985.

ПОЛИФОНИЈАТА ВО ЕДЕН СЕГМЕНТ ОД...

такт - c^1); обоа - 16. такт од основниот тон (g^1); флејта - во партитурата стои тонот h^1 како почетен тон на темата (18. такт), но според контекстот сметаме дека треба да стои тонот c^2 (и.з.); виолини (*divisi*) - само почетниот мотив од темата (19. такт од тонот g^2).

Пример бр. 9 Простор 6 (14 - 19 такт)

The image displays a musical score for Sotir Golabovski, consisting of multiple staves. The score is divided into two systems. The first system includes staves for Violin I (vl.), Violin II (vll.), Cello (cl.), and Double Bass (kb.). The second system includes staves for Violoncello (vcl.), Double Bass (kb.), and three additional staves labeled 1.4, 3.1, and 5. The notation is complex, featuring polyphonic textures with overlapping lines and various rhythmic patterns. The key signature has one flat, and the time signature is 4/4. The score is written in a traditional musical notation style with clefs, notes, rests, and dynamic markings.

Очигледно е дека во овој сегмент од творештвото на Сотир Голабовски не се застапени полифони форми. Полифониот слог како принцип на организација на музичката материја се забележува во одредени делови од разгледуваните дела создадени во периодот од 1960 - 1980 година, пред сè како полифонија од комбиниран вид (еднаквофункционална - имитациска и разнофункционална - неимитациска полифонија).

Користена литература:

- Бершадская, Татьяна Сергеевна. 1978. *Лекции по гармонии*. Ленинград: Музыка
- Бужаровски, Димитрије. 1996. *Увод во анализата на музичкото дело*. Скопје: ФМУ
- Голабовски, Сотир. 1999. *Историја на македонската музика*. Скопје: Просветно дело
- Голабовски, Сотир. 1984. *Традиционална и експериментална македонска музика*. Скопје: Македонска ревија
- Каракаш, Бранко. 1970. *Музичките творци во Македонија*. Скопје: Македонска книга
- Коловски, Марко. 2013. *47 македонски композитори*. Скопје: СОКОМ
- Kohoutek, Stírad. 1984. *Tehnika komponovanja i muzici XX veka*. Beograd: Univerzitet Umetnosti
- Ортаков, Драгослав. 1982. *Музиката уметност во Македонија*. Скопје: Македонска ревија
- Peričić, Vlastimir. 1987. *Instrumentalni i vokalno - instrumentalni kontrapunkt*. Beograd: Univerzitet Umetnosti
- Прошев, Тома. 1986. *Современа македонска музика*. Пула: Истарска наклада